

ABE JURYRAPPORT
BONNEMA 2022
JONGE
ARCHITECTEN PRIJS

Het Bestuur van de ir. Abe Bonnema Stichting stelt voor elke editie van de Abe Bonnema Prijs een onafhankelijke, deskundige jury samen. Om een zekere continuïteit te borgen zijn in 2022 drie leden herbenoemd.

Vlnr: Jan Nauta, Hedwig Saam, Gus Tielens, Steven Delva, Marc Visser, Meta Knol en Ninke Happel (op de foto ontbreekt Kees Kaan)

Meta Knol (voorzitter)

Meta Knol is directeur van het wetenschapsfestival Leiden European City of Science 2022 en sinds dit jaar voorzitter van de jury. Als voormalig directeur van Museum De Lakenhal leidde ze de grootse restauratie, uitbreiding en vernieuwing van het museum, waarmee architectenbureau Happel Cornelisse Verhoeven in 2019 de Abe Bonnema Architectuurprijs won. Kunsthistorica Meta Knol werkte eerder bij het Centraal Museum in Utrecht als conservator moderne en hedendaagse kunst. Ze schrijft over beeldende kunst en maakt tentoonstellingen, maar is ook als bestuurder betrokken bij diverse culturele organisaties. Daarnaast maakt ze onder meer deel uit van de Commissie Collectie Nederland van de Raad voor Cultuur en van de Programmacommissie van de Nationale Wetenschapsagenda.

Steven Delva

Steven Delva is oprichter van DELVA, een bureau dat focust op landschapsarchitectuur en stedenbouw. Steven Delva groeide op in Zuidwest-Vlaanderen en studeerde landschapsarchitectuur aan de Academie van Bouwkunst in Amsterdam. Het bureau zet gebiedsontwikkeling in als aanjager om zowel te verdichten, als te vergroenen en te verduurzamen. Bekende projecten zijn het stadsbos voor het VDMA-terrein in Eindhoven, een nieuw duinlandschap met casino in de waterkering aan de kust van Middelkerke en Strandeiland Het Oog, een innovatief

waterlandschapsark op IJburg Amsterdam. Bureau DELVA werd in 2021 verkozen tot Architect van het Jaar. Sinds 2022 maakt Steven Delva deel uit van de Abe Bonnema-jury.

Ninke Happel

Ninke Happel won de Abe Bonnema Architectuurprijs 2019 voor de uitbreiding, renovatie en interieurvernieuwing van Museum de Lakenhal in Leiden. Ze studeerde architectuur aan de TU Delft en omgevingspsychologie aan de KU Leuven. Samen met architecten Floris Cornelisse en Paul Verhoeven vormt ze sinds 2013 Happel Cornelisse Verhoeven (HCVA). Het bureau werkt aan een breed portfolio van publieke gebouwen, herbestemmingen, woongebouwen en openbare interieurs. Met een uitgesproken belangstelling voor de cultuurhistorische gelaagdheid van steden en gebouwen bevinden de projecten zich steeds vaker op het snijvlak van oud en nieuw. Ninke Happel maakt sinds 2020 deel uit van de Abe Bonnema-jury.

Kees Kaan

Kees Kaan is hoogleraar Complex Projects en voorzitter van de afdeling Architectuur aan de TU Delft. Na een succesvolle periode bij Claus en Kaan Architecten (1987-2013) richtte Kees Kaan in 2014 bureau KAAAN Architecten op, samen met partners Vincent Panhuysen en Dikkie Scipio. Zij realiseerden complexe projecten zoals de Hoge Raad der Nederlanden in Den Haag, het Institut des Sciences Moléculaires

d'Orsay in Parijs en het Koninklijk Museum voor Schone Kunsten in Antwerpen. Met het universiteitsgebouw CUBE, op de campus van Tilburg University, werd KAAAN Architecten in 2019 genomineerd voor de Abe Bonnema Architectuurprijs. Kees Kaan maakt sinds 2021 deel uit van de Abe Bonnema-jury.

Hedwig Saam

Kunsthistorica Hedwig Saam is sinds maart 2018 directeur-bestuurder van Museum Het Valkhof in Nijmegen. Daarvoor was zij directeur van het Nationaal Militair Museum in Soesterberg, toen dat project de Abe Bonnema Architectuurprijs 2015 won. In Engeland vervulde zij eerder een adviesfunctie voor English Heritage. Terug in Nederland koos zij voor de cultuursector en werkte als docent aan de Design Academy en als (adjunct-)directeur van musea in Amersfoort, Hilversum en Arnhem. Hedwig Saam studeerde kunstgeschiedenis aan de Universiteit Utrecht en journalistiek aan de School voor Journalistiek. Sinds 2021 maakt zij deel uit van de Abe Bonnema-jury.

Gus Tielens

Gus Tielens won samen met Mike Korth en Marcel Lok de Abe Bonnema Architectuurprijs 2021 voor woningbouwproject Spaarn-dammerhart in Amsterdam. Ze is opgeleid aan de TU Berlijn en de TU Delft. Samen met Mike Korth richtte ze in 2001 Korth Tielens Architecten op. Het bureau is werkzaam in architectuur, publieke ruimte en infrastructuur. Naast verschillende nominaties ontving

het bureau voor eerder werk onder andere de Charlotte Köhler Prijs, de Zuiderkerkprijs, de Architectuurprijs van Almere en van Haarlem. Gus Tielens is naast haar werk als architect verbonden aan verschillende architectuur- en kunstopleidingen. Sinds 2022 maakt Gus Tielens deel uit van de Abe Bonnema-jury.

Jan Nauta

Jan Nauta is de winnaar van de Abe Bonnema Prijs voor Jonge Architecten 2018 met de inzending Huis aan het Meer. In 2016 werd hij voor dezelfde prijs genomineerd met de inzending Huis in het Bos. Hij studeerde in 2011 af aan de Architectural Association School of Architecture in Londen na zijn vooropleiding in Nederland en richtte in 2013 Studio Nauta op in Rotterdam. Jan Nauta was van 2019-2021 jurylid en is in 2022 tijdelijk als plaatsvervangend lid toegevoegd aan de jury.

Secretaris van de jury (zonder stemrecht) is **Marc A. Visser**, directeur van hûs en hiem, adviseurs ruimtelijke kwaliteit in Fryslân.

Werkwijze

Na schriftelijke voorbereiding is de jury drie dagen bijeengewees. Tijdens de eerste bijeenkomst zijn de inzendingen aan de formele criteria uit het reglement getoetst. Tevens is vastgesteld dat geen van de juryleden enige betrokkenheid heeft gehad bij één of meerdere inzendingen, zodat onafhankelijke oordeelsvorming niet in gevaar komt. Naast de algemene criteria uit het reglement heeft de jury aanvullende beoordelingsaspecten benoemd. In de eerste ronde is een voorselectie gemaakt van zeven inzendingen. Deze projecten zijn gedurende twee excursiedagen ter plaatse bezocht, waarbij de betrokken architecten en soms ook de opdrachtgevers toelichting gaven. In verband met verhinderd van één van de juryleden bij de excursie langs projecten is een plaatsvervangend lid aan de jury toegevoegd. Tijdens het slotberaad zijn vijf architecten genomineerd. De jury was uiteindelijk niet unaniem en heeft met meerderheid van stemmen de winnende inzending voor de Abe Bonnema Prijs voor Jonge Architecten 2022 aangewezen. Dit juryrapport is na instemming door de voltallige jury vastgesteld.

Verskil tussen de twee edities

Dit is de vijfde editie van de Abe Bonnema Prijs voor Jonge Architecten en de tiende keer dat de Abe Bonnema Prijs wordt uitgereikt. Volgens het reglement gaat het bij deze

editie om het vestigen van aandacht op jonge talentvolle architecten en hun projecten die door toepassing van innovatieve concepten en aspecten voorbeeldig zijn, een nieuwe vorm of standaard zetten en/of een toneelbeeld zijn van vernieuwing van de architectuur. Bij de Abe Bonnema Architectuurprijs is er vooraf een thema vastgesteld waarop de inzenders kunnen reflecteren. Bij de Abe Bonnema Prijs voor Jonge Architecten wordt een overkoepelend thema pas vastgesteld ná de beoordeling door de jury. Dit jaar vestigt de jury aandacht op talent en potentie. Kan deze architect zich verder ontwikkelen? Zijn de gepresenteerde ideeën of concepten op te schalen naar een hoger niveau? Zo kan er met iets meer compassie naar de inzendingen worden gekeken omdat de architecten aan het begin van hun carrière staan. Daarin is volgens de jury ook echt een verschil tussen begin dertigers of zij die tegen de veertig lopen. De jonge architect die kan vertellen wat nog niet gelukt is of wat hij/zij uiteindelijk zelf niet helemaal goed vindt van het project, laat zien waar hij/zij naar toe wil. Zo vertelde Ard Hoksbergen (winnaar in 2020) daar uit eigen beweging open en integer over zonder dat de jury daarnaar vroeg. Voor de jury was dat het bewijs dat hij zag waar hij als architect naartoe moet. Dan hoeft het project zelf niet perfect te zijn. Zo werd “potentie in plaats van perfectie” een terugkerend onderwerp van gesprek bij

de jurybeoordeling en leidde het discours uiteindelijk tot het thema ‘Kantelpunt’.

Karakteristiek van de inzendingen

Alle 24 ingediende projecten staan in Nederland en alle betrokken projectarchitecten (10 vrouwen en 14 mannen) zijn onder de 40 jaar en staan ingeschreven in het Architectenregister. Twee projecten zijn eerder ook in 2021 ingediend, waaronder het Gibbon Paviljoen. Eén architectenbureau heeft twee inzendingen gedaan. De projecten zijn volgens opgave van de architect in de jaren 2020 of 2021 opgeleverd. Bij twijfel over de definitieve opleverdatum heeft de jury een proces-verbaal van oplevering opgevraagd. Het type projecten dat is ingediend kent een grote variatie met opvallend genoeg – op een enkele uitzondering na – vrijwel geen transformaties. Ook zijn er dit jaar geen bedrijfsgebouwen ingezonden. Het particuliere opdrachtgeverschap is belangrijk voor architecten aan het begin van hun carrière. De stap naar publieke werken blijft voor jonge architecten in Nederland moeilijk. De geografische spreiding van de ingediende projecten is groot: van Terschelling tot Venlo en van Goes tot Groningen. Alleen in de provincies Drenthe en Flevopolder zijn er geen inzendingen. De jury wil ook haar waardering uitspreken voor de twee projecten die wel zijn bezocht, maar die uiteindelijk niet zijn genomineerd. Het betreft

de herbestemming van de Rijksmonumentale Walburgiskerk in Arnhem tot een erfgoedhotel door Marije Weijers (Atelier Blik) en de Bosvilla in Noordwijk door Kevin Veenhuizen Architects.

Beoordelingscriteria

De jury beoordeelt de inzendingen op basis van het reglement. Daarin staat onder andere dat de prijs is bestemd voor de (jonge) architect van een gebouw dat in de afgelopen twee jaar (2020/2021) in Nederland is opgeleverd en dat naar het oordeel van de jury een prestatie is van uitzonderlijke, hoogwaardige architectonische kwaliteit, die toekomstige generaties inspireert en die tot voorbeeld strekt. De criteria functionele kwaliteit (gebruikswaarde), architectonische en stedenbouwkundige kwaliteit (belevingswaarde) en bijdrage aan duurzame ontwikkeling (toekomstwaarde) bieden het kader voor de beoordeling van de inzendingen.

Naast deze criteria, die hun oorsprong hebben in de Vitruviaanse begrippen firmitas, utilitas en venustas, is de jury gecharmeerd van de door voormalig Rijksbouwmeester Floris van Alkemade geformuleerde drie aanvullende basiswaarden voor 'goede' architectuur. Het gaat erom moedig, barmhartig en utopisch te zijn. Deze termen zijn volgens de jury goed gekozen omdat ze tijdloos zijn en tegelijkertijd heel goed zijn te koppelen aan actuele onderwerpen.

Aanvullende beoordelingsaspecten

De focus op integrale kwaliteit maakt de Abe Bonnema Prijs volgens de jury zo bijzonder, juist doordat projecten niet te veel gericht zijn op één thema of één categorie, hetgeen bij sommige andere architectuurprijzen wel zo is. In de discussie over aanvullende beoordelingsaspecten zijn langetermijndenken, vakmanschap en beheersing van het proces genoemd. Ook de waarde van het collectieve belang kwam aan de orde; 'wij' in plaats van 'ik'. Dat kan in het ontwikkelproces van betekenis zijn, in het geagendeerde programma of in de wijze waarop een gebouw in zijn omgeving wordt gezet. Anders uitgelegd: het project moet iets geven en niet alleen maar iets nemen; is er groter gedacht dan de eigen ontwikkeling, hoe is de landschappelijke inpassing, hoe de maatschappelijke inbedding? Ten slotte wordt de winnaar bepaald op basis van de potentie en het vermogen van de architect om zich verder te ontwikkelen. Het maakt daarbij geen verschil of het nu gaat om een zelfstandige, een klein bureautje of een projectarchitect in een groter bureau. De jury ziet de Abe Bonnema Prijs voor Jonge Architecten nadrukkelijk als een stimulans om verder te groeien.

Overwegingen

Het doel van de Abe Bonnema Prijs voor Jonge Architecten is het vestigen van aandacht op jonge

talentvolle architecten en hun projecten, die door de toepassing van innovatieve concepten en aspecten voorbeeldig zijn, een nieuwe norm of standaard zetten en een toonbeeld zijn van vernieuwing van de architectuur.

We bevinden ons volgens de jury aan de vooravond van een nieuwe periode in de architectuur. Een periode waarin fundamenteel veel moet veranderen in de architectuur zelf ter ondersteuning van veranderingen in de samenleving. Omdat dit manifester is dan ooit tevoren, wil de jury juist bij deze tiende editie van de Abe Bonnema Prijs een signaal afgeven. De huidige jonge generatie van ontwerpers, onderzoekers en uitvinders moet vormgeven aan deze periode van transitie, met nieuw elan en engagement te werk gaan en opnieuw zaken uitvinden voor de vele anderen die nog na hen komen. Vakinhoudelijk zijn alle vijf genomineerde projecten volgens de jury ontzettend goed. Elk project geeft een ander antwoord op de vraag waar het vandaag de dag in de architectuur over gaat. Wat kun je teweegbrengen als jonge architect? De jury kiest er uiteindelijk voor de architect met de meest eigenwijze stellingname voor te dragen als winnaar. Niet eigenwijs vanuit zelfzuchtigheid maar vanuit een gevoel voor urgentie en om een breder discours aan te zwengelen.

Project

Dijkhuis

Plaats

Strijensas

Architecten

Laura van Santen

Diederik de Koning

la-di-da design & architecture

Met dit huis heeft la-di-da een stap gezet in de zoektocht naar het ontwerp van een betaalbare houten woning. In een tijd met stijgende arbeids- en materiaalkosten werd la-di-da benaderd om voor 200.000 euro all-in een woning te realiseren van 100 m².

Het huis bevindt zich langs de lintbebouwing aan de buitendijk van Strijensas. Aan de overzijde van het Hollands Diep staan de schoorstenen van Moerdijk en aan de achterzijde de vissershuisjes aan de pittoreske Havenstraat. Om het ontwerp aan te laten sluiten bij de omgeving heeft la-di-da besloten de woning op te splitsen in twee kleine, gekoppelde volumes. Binnen de twee gekoppelde vissershuisjes zijn vier gelijkwaardige kamers ontworpen, elk met tuindeuren die uitkomen op een vlonder. Als de schuifdeuren tussen de kamers

geopend zijn, voelt het aan als één groot huis, in gesloten stand als twee appartementen. De keuken is onderdeel van het technisch hart, waarboven zich in de nok een mezzanine bevindt om op te slapen.

Voor het ontwerp is het betongebruik geminimaliseerd. De houten vloer is opgetild van het maaiveld en de funderingspalen zijn van hout. Alleen voor de oplangers en poeren is gebruikgemaakt van beton. Binnen zijn de OSB-platen van de prefab-houtskeletbouwelementen tussen houten spanten zichtbaar gelaten. Er is geen kostbare installatiespouw aangebracht. De opbouw elektrabuizen, wandcontactdozen en schakelaars zijn samen met de lampen als één geheel meeontworpen. Aan de buitenzijde is de afwerking bewust ruw gelaten: gepotdekselde vezelcementplanken en een golfplaten dak

zorgen voor een brandveilige en betaalbare afwerking met industrieel karakter. Door het compacte ontwerp, het driedubbel glas en de ruime isolatie konden de installaties zeer simpel gehouden worden. Bij de bouw is uiteindelijk geen aannemer betrokken geweest. De eenvoud van het bouwpakket, de fundering en de installaties maakten het mogelijk om samen met de opdrachtgevers de gehele bouw te overzien.

Laura van Santen en Diederik de Koning hadden als doel een economische woning te ontwerpen die zo ecologisch mogelijk te bouwen is. Het houten casco is tevens de afbouw. Niets wordt verbloemd. Door financiën en energieprestatie in materiaalkeuzes voorop te stellen ontstaat bij wijze van spreken een 'anti-esthetiek' die de ontwerpers gekscherend 'ecobrutalisme' noemen.

JURYOORDEEL

Het Dijkhuis heeft een verpletterende indruk gemaakt op de jury en tegelijkertijd een indringend debat opgeroepen. De architecten laten op overtuigende wijze zien hoe je met minder middelen meer kunt bereiken.

De buitenkant is veelbelovend. De tuin met vlonders rondom is fantastisch. Het silhouet, een compositie van een klein en een groter huisje, voegt zich op vanzelfsprekende wijze in de omgeving. Doordat het Dijkhuis enigszins is opgetild ten opzichte van het maaiveld kijk je uit over het water. Je voelt je verheven, met een tuin die onder je voeten doorschuift. De oppervlakte van het huis is minimaal, maar het woongenot wordt vergroot door de soepele overgangen van binnen naar buiten via fraaie driedubbel beglaasde schuifpuien.

Bewondering heeft de jury voor het getoonde lef van de architecten en van de opdrachtgevers. Het Dijkhuis moet niet zozeer beschouwd worden als een object op zichzelf maar meer als de start van een serie prototypes die kunnen leiden tot nieuwe proposities om in te wonen. Het is een bijzonder innovatief project dat is ontstaan vanuit academisch onderzoek, vanuit gedegen materiaalstudies en vanuit engagement om met duurzame ontwikkelingen de architectuur te vernieuwen.

Laura van Santen en Diederik de Koning dagen met het Dijkhuis de bekrompen Nederlandse regelgeving uit. Dat is een belangrijk aspect in de voorbeeldstellende agenda die het Dijkhuis oproept. Veel aspecten van het bouwen worden ter discussie gesteld: houten heipalen, dakbedekking, toegankelijkheid, brandwerendheid, een gangloze plattegrond. Ook het bouwen zonder aannemer getuigt van moed van zowel architect als opdrachtgever. Moed tonen Laura van Santen en Diederik de Koning ook door dit soort radicale keuzes te maken ten faveure van hun oeuvre, waardoor hun portfolio consequent wordt opgebouwd. Er is veel lof voor het feit dat de architecten erin geslaagd zijn om met relatief goedkope materialen een aantrekkelijke architectonische compositie te assembleren.

Voor de jury staat vast dat het Dijkhuis een meer dan interessant antwoord geeft op de vraag hoe je een nieuwe betaalbare typologie voor wonen in het buitengebied kunt ontwikkelen. Het Dijkhuis is het resultaat van een zoektocht, waarbij de architecten stappen durven te zetten die onzekerheden met zich meebrengen. Die nemen ze voor lief. Het Dijkhuis schittert door de potentie die het uitstraalt. Het zwengelt een debat aan en heeft intellectuele toekomst-waarde. De pamflettistische kracht van het

gerealiseerde ontwerp is sterk en dat moet volgens de jury juist nú gehonoreerd worden, gelet op de grote transities die nodig zijn.

Laura van Santen en Diederik de Koning zoomen in op superactuele, interessante aspecten van het vak. Zo agenderen ze betaalbaarheid in combinatie met duurzaamheid. Ze schoppen tegen de regels en tegen het klassieke bouwproces met een aannemer aan. De jury denkt dat la-di-da design & architecture het vertrouwen kan waarmaken om deze nieuwe methodiek op te schalen. Dat kan door ondernemingszin en groei van het bedrijf, maar ook door het verder professionaliseren van de ontwerpkracht en het onderzoek naar duurzaam bouwen en het onderwijs daarin. Laura van Santen en Diederik de Koning hebben een project gerealiseerd dat door de toepassing van innovatieve concepten en aspecten voorbeeldig is, een nieuwe standaard zet en een toonbeeld is van vernieuwing van de architectuur. Volgens de jury blinken zij uit in moed, barmhartigheid en utopisme. Dit architectenduo is een belofte voor de toekomst.

‘Mijn fascinatie
is het snijvlak
van architectuur
en stedenbouw:
de tussenruimte’

Donna van Milligen Bielke

Project

De Kunstwerf

Plaats

Groningen

Architecten

Donna van Milligen Bielke

Studio Donna van Milligen Bielke

Overige leden ontwerpteam

Ard de Vries

De Kunstwerf is de uitwerking van het prijsvraagontwerp waarvoor Donna van Milligen Bielke als winnaar werd aangewezen. Opdrachtgever is de gemeente Groningen. Het project is in samenwerking met architect Ard de Vries gerealiseerd.

Het gebouw komt voort uit de fascinatie voor de historische gelaagdheid van de plek en is nauwkeurig stedenbouwkundig ingepast. In plaats van architectuur in volumes in te delen en de stad als een verzameling van volumes te beschouwen, ziet Donna van Milligen Bielke architectuur als een middel om stedelijk weefsel vorm te geven en te verbinden. De monumentale Villa B die op het perceel aanwezig is, heeft een centrale positie in het ontwerp gekregen. De omliggende woningen zijn ook onderdeel van het plan geworden. Door de binnentuin open te breken voegt de

architect met de Kunstwerf kwaliteit toe aan de publieke ruimte van de Groningse binnenstad. De nieuwbouw vormt samen met de omliggende monumenten een serie aan elkaar geschakelde binnentuinen. Deze Hortus Conclusus is met poorten en arcades verbonden aan het stedelijke weefsel van Groningen, de plek waar theater en stad elkaar ontmoeten.

De Kunstwerf is het onderkomen van vier verschillende dans- en theatergezelschappen, gelegen in een voormalig industriegebied, net buiten het historische centrum van Groningen. Het gebouw bevat een verzameling van repetitieve ruimtes, kleedkamers en kantoren voor elk gezelschap. Ieder gezelschap wilde een eigen entree en ontvangstruimte aan de straat maar in het programma van eisen ontbrak de ruimte voor ontmoeting tussen de gezelschappen onderling

en met de inwoners van de stad. Zichtbaar zijn in de publieke ruimte is voor een danser of acteur van wezenlijk belang. De ruimte aan de 'achterkant' van het gebouw is zo groot mogelijk gemaakt. Deze Hortus Conclusus met beplanting naar een ontwerp van Piet Oudolf is de gemeenschappelijke ontmoetingsruimte geworden.

Het gebouw is aardbevingsbestendig uitgevoerd. De Kunstwerf is aangesloten op een wko-punt (warmte-koudeopslag) en heeft geen gasaansluiting. Op alle dakvlakken, ook op het dak van het bestaande monument Villa B, zijn zonnepanelen geplaatst. De gevel van het gebouw is extreem luchtdicht uitgevoerd. Een ventilatiesysteem met warmteterugwinning zorgt voor geringe luchtstromen en biedt grote flexibiliteit in het gebruik van de verschillende ruimtes.

JURYOORDEEL

De jury is heel enthousiast over de Kunstwerf. Het is een indrukwekkend project met vele dimensies. Lof ook voor het opdrachtgeverschap van de stad Groningen en de theatergezelschappen. Het is echt ongelooflijk dat aan een jonge architect de kans is geboden om op zo'n plek te mogen bouwen.

Te prijzen is dat – in een tijd waarin het anonieme verzamelgebouw de standaard was – ervoor gekozen is om ieder theatergezelschap een eigen ruimte met een eigen adres te geven.

Donna van Milligen Bielke en Ard de Vries hebben het lef gehad om bij de inzending van de prijsvraag niet alleen antwoord op de gestelde vraag te geven maar daar ook iets aan toe te voegen. Het enthousiasme van de jury geldt de stedenbouw, de architectuur en de samenwerking met Piet Oudolf ontwikkelde inrichting van de openbare ruimte. Een van de allergrootste verdiensten van dit plan is dat de laag tussen stedenbouw en architectuur supermoedig

en uitermate gevoelig is vormgegeven. De inpassing van de gebouwen in het stedelijk weefsel is een overtuigende stedenbouwkundige ingreep. De Kunstwerf is enerzijds een heel iconisch project, anderzijds zoekt het de nuance op in de tussenruimtes. Dat vindt de jury een bijzonder interessante combinatie. Het concept is urbaan en levert een stadsweefsel op met een kleinere korrel en een decor waarachter op een genereuze manier ruimte wordt gegeven aan de stad. Met spannende doorkijkjes en doorzichten. Als de omgeving naast de Kunstwerf ook verder gaat evolueren wordt het een aangenaam onderdeel van de stadsstructuur.

De jury waardeert de architectonische kracht waarmee het project is gepositioneerd en de uitgesproken vormtaal die de architect daarbij hanteert. Bijzonder is dat zij zo'n krachtig architectonisch gebaar kan maken en dan toch zo genereus openbare ruimte geeft aan de stad. De mooie echo's van bestaande architectuur in de hoekoplossingen zijn heel knap gedaan.

De jury vindt de beeldtaal echter niet logischerwijs een dialoog aangaan met de negentiende-eeuwse industriële omgeving, ook niet in relatie tot de gebouwen die er al staan. Over de grafische expressie van de architectuur en de zwart-witte kleur zegt de jury dat het nogal brutaal en radicaal is. Maar het feit dat een jonge architect als Donna van Milligen Bielke deze beeldtaal heel stevig en consequent heeft weten door te voeren vindt de jury prijzenswaardig.

Naast alle lof plaatst de jury een kritische opmerking over het duurzame karakter van het materialenpaspoort. Het gebruik van relatief veel beton is misschien nog wel te verantwoorden vanuit de zware akoestische eisen, maar verder lijken de architecten dit onderwerp grotendeels links te hebben laten liggen. De jury vraagt zich tenslotte af of het plaatsen van de beplanting in het midden van de openbare ruimte – met het effect dat de mensen langs coulisses aan de randen gaan zitten – bijdraagt aan de ambitie om samenkomst en ontmoeting te stimuleren.

Project

Gibbon Paviljoen ARTIS

Plaats

Amsterdam

Architecten

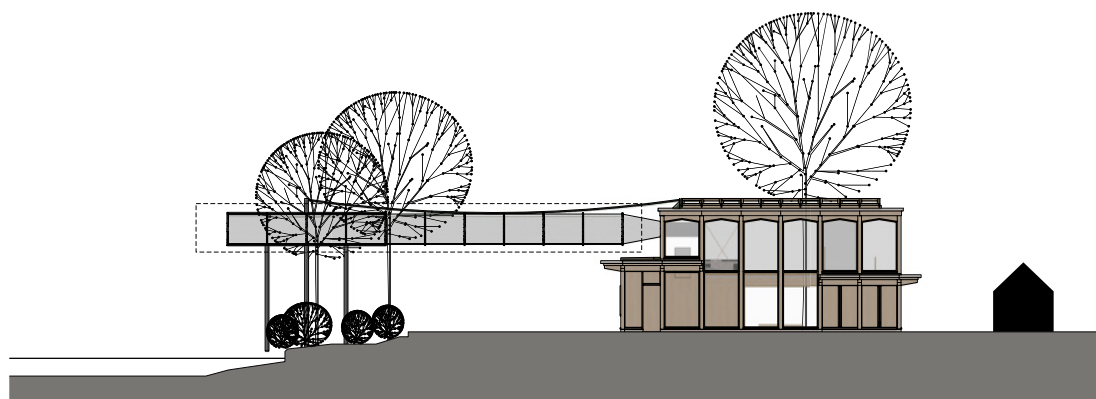
Thomas Buijs

i.s.m. Marita Bijlsma

ATELIERFRONT

Overige leden ontwerpteam

Joris Heitkamp

In Artis heeft ATELIERFRONT een paviljoen gerealiseerd voor een gibbonfamilie. Het paviljoen past in de monumentale context van het park en bij de progressieve ideeën van Artis waarin dierenwelzijn en duurzaamheid centraal staan. Het ontwerp is een elegante structuur die opgaat in zijn omgeving. Het gebouw creëert een habitat voor de mensapen, waar ze hun natuurlijke gedrag vertonen: van zingen tot slingeren.

Met dit gebouw willen architecten Thomas Buijs en Marita Bijlsma het verhaal vertellen van de gebruiker en de plek. Zij ontwerpen van binnen naar buiten en zoeken tegelijkertijd naar de vorm die het meest passend is in de context en de plek het meest versterkt. ATELIERFRONT wil bouwen voor de toekomst door karaktervolle bouwwerken te maken die ook een hoge mate van flexibiliteit, simpelheid en logica in zich hebben en generaties mee gaan.

Het gibbonpaviljoen staat in het stedelijke deel van Artis. Het gebouw herstelt de symmetrie aan het einde van de monumentale Papegaaienlaan en de zichtas naar de zuidelijke parkroute. Als typologie is gekozen voor de boomgaard – een inclusieve plek waar mens, dier en plant in harmonie zijn – die niet alleen goed bij de gebruiker past, maar ook bij de plek. De typologie en strenge detaillering dragen bij aan het leesbaar maken van een klein maar complex bouwwerk in zowel vorm als functie. Het paviljoen, met ranke kolommen en geknikte liggers, sluit stilistisch aan bij de overige bebouwing van Artis. De liggers, die zich als boomtakken uitstrekken, nodigen uit om naar boven te kijken. Het paviljoen wordt gebruikt door gibbons, verzorgers en bezoekers. De gibbon voelt zich thuis, slingerend tussen de boomtoppen. De houten structuur is uitgezet op de reikwijdte van de gibbon. Plateaus op verschillende hoogtes bieden beschutting.

Op de bodem groeien eetbare planten. Door middel van een elegante luchtbrug is het paviljoen verbonden met het buitenverblijf.

Het paviljoen voldoet aan duurzame doelstellingen van Artis. De constructie is modulair opgebouwd uit gelamineerd FSC Siberisch lariks en afgewerkt met een ecologische beits, die veilig is voor gibbons en planeet. De groene daken dragen bij aan biodiversiteit en tijdelijke opslag van regenwater. Door de te openen daklichten kan op natuurlijke wijze geventileerd worden. In het verblijf zorgen levende planten voor een prettig binnenklimaat.

Het paviljoen stelt de relatie aan de orde tussen mens en dier, tussen natuur en cultuur. Zo is het gebouw niet alleen biobased, natuurinclusief en CO2 neutraal in gebruik, maar houdt het de bezoeker van Artis ook een spiegel voor.

JURYOORDEEL

De jury heeft ATELIEFRONT voor de tweede keer genomineerd. Bij de Abe Bonnema Architectuurprijs 2021 kreeg het bureau voor het Gibbon Paviljoen al een nominatie met een zeer hoge waardering. Ook de dit jaar nieuw aangetreden juryleden zijn lyrisch over deze parel onder de inzendingen.

De jury beschouwt het gibbonpaviljoen als een monument van de toekomst. Het gebouw heeft zich mooi in de relatief stedelijke zone van ARTIS genesteld. Het staat op een belangrijk scharnierpunt in de dierentuin met een bepaalde vanzelfsprekendheid, zonder pretenties en goed gedimensioneerd. Het is een juwelenkistje en lijkt tijdloos. Om dat te kunnen bereiken, moet je als architect heel veel kwaliteit laten zien.

De samenwerking van de architecten met medewerkers van ARTIS is voorbeeldig. Dat de dierentuin als ambitieuze opdrachtgever (jonge) architecten agenderend opstelt

– nu ook in duurzaam materiaalgebruik – vindt de jury jaloersmakend. Voorbeelden daarvan in het gibbonpaviljoen zijn de keuzes voor de ‘likbare’ coating van het houtwerk en voor het type niet-spiegelend glas voor de pui; onderdelen die niet eerder dan na grondig onderzoek en test-opstellingen definitief zijn bepaald.

Grote bewondering is er voor het feit dat het complexe programma van eisen en alle gevraagde functionaliteiten en installaties zijn ondergebracht in dit ene paviljoen. De boomgaard als referentie voor de hoofdstructuur en de gehanteerde bouwmethodiek zijn trefzekere ontwerpkeuzes. Deze ontwerpmethodiek is veelbelovend. Het gibbonpaviljoen is nadrukkelijk te herkennen als dierentuinarchitectuur, maar de jury acht Thomas Buijs en Marita Bijlsma van ATELIERFRONT in staat om ook bij andersoortige opdrachten te onderzoeken of dit prototype qua structuur breder inzetbaar is.

Project

Huis Vaneker

Plaats

Enschede

Architecten

Tjerk de Boer

Benjamin Groothuijse

Groothuijse de Boer architecten

Overige leden ontwerpteam

Kyra Galjee

Arnoud Seegers

Huis Vaneker is gesitueerd op het voormalige militaire terrein van vliegveld Zuidkamp in Enschede. Tussen bestaande historische kazernegebouwen, die zijn uitgevoerd met zestig centimeter dikke bakstenen muren, ligt het kavel met hoge, oude bomen die de overgang van de straat naar het perceel markeren.

Achter de bomen staat een zachtgroene villa. Een laag en een hoog volume vormen een voorhof, waar de entrees zijn gemarkeerd door uitragende luifels. Binnen staat de keuken met loggia in diagonale relatie tot de woonkamer met een slaapkamer en suite. Hier richt het uitzicht zich, onder een genereus zadeldak, op de tuin met het daarachterliggende water.

Op de verdieping biedt een grote, multifunctionele overloop toegang tot twee kamers, die elk een ander uitzicht op het landschap bieden.

Met het oog op de levensloopbestendigheid van het huis hebben de architecten het gehele woonprogramma op de begane grond gesitueerd in een sequentie van ruimtes die zich in de L-vormige plattegrond richten op de verschillende delen van de omliggende tuin. De kamers op de verdieping dienen als representatief thuishokantoor en logeerkamer. In de toekomst wordt dit een plek waar de (klein)kinderen logeren. De hal op de begane grond is met dubbele schuifdeuren flexibel af te sluiten van of te verbinden met de keuken.

Dit resulteert in de mogelijkheid om zakelijke gasten apart te ontvangen in de hal en direct via de ruime overloop op de verdieping naar de kantoorruimte mee te nemen. Tegelijkertijd biedt het de mogelijkheid om in een ander scenario de gang bij de keuken te betrekken en met de buitenruimte van het voorhof te verbinden.

De opzet van de plattegrond zorgt ervoor dat het huis antwoord geeft op de specifieke eisen van de opdrachtgever, maar ook ruimte biedt voor andere gebruiksconfiguraties. Door het project bewust binnen een (typologische) traditie van referenties te plaatsen wordt een verbinding met het bredere architectuurdiscours gelegd die plaats en tijd overstijgt.

JURYOORDEEL

De jury vindt woonhuis Vaneker architectonisch razend interessant. De wijze waarop het samengestelde volume op de kavel staat, getuigt van een zekere terughoudendheid en bescheidenheid. De stedenbouwkundige inpassing is zorgvuldig, gelet op de omvang van de kavel. Toch sluit het huis zich ook een beetje af voor de omgeving, doordat het hoge deel dwars op het perceel staat. De interactie tussen binnen en buiten is fantastisch uitgewerkt. Ruimtes die vaak niet benut worden in een woning zoals hal, gang en overloop zijn hier tot een minimum beperkt en hebben een dubbele functie gekregen. Naast ruimtelijkheid straalt het huis ook stoerheid uit. De gekozen kleur van het stucwerk is mooi.

Met het huis lijkt subtiel te worden verwezen naar het militaire verleden van het terrein.

Het introverte en enigszins strenge karakter van het gebouw roept een bijna suspense-achtige sfeer op uit de tijd van de koude oorlog. De bijbehorende kilheid wordt door het materiaalgebruik wel verzacht. De architecten hebben daarnaast heel veel referenties aan klassieke voorbeelden en typologieën uit de architectuurgeschiedenis in het huis verwerkt. De jury vindt het verfrissend hoe zij heel precies met details uit vooral het modernistisch repertoire 'sampelen' en daarmee een nieuwe taal verkennen. De jury noemt Huis Vaneker een nostalgisch huis dat terugkijkt en ziet met name in de details erg veel liefde, aandacht en beheersing van het vak. Op detailniveau blijft het huis boeien met doordachte en af en toe zelfs grappige vondsten. De Boer en Groothuijse brengen een ode aan de architectuurgeschiedenis. Bij de jury roept

het wel de vraag op of dit architectuur voor architecten en architectuurliefhebbers is, en of dat niet een ouderwetse opvatting is van het architectenvak.

Duurzame ontwikkeling lijkt afgezien van de zonnepanelen niet geadresseerd. Het materialenpaspoort is vrij ongunstig. Daarin mist de jury maatschappelijk engagement. Voor het opschalen van dit woningtype ziet de jury echter wel degelijk mogelijkheden. In die zin is Huis Vaneker met zijn stalen skelet als een soort 'Case Study House' te beschouwen. Een familie van dit soort gebouwen, met vele varianten, gedrapeerd in dit bosrijke landschap zou een fantastische leefomgeving opleveren. In een tijd waarin gesproken wordt over het massaal bouwen van geprefabriceerde huizen kan dit ontwerp een aantrekkelijk perspectief bieden.

Project

Huis in de Duinen

Plaats

West-Terschelling

Architecten

Keimpke Zigterman

Daan Vulkers

Unknown Architects

In het prachtige duingebied van Terschelling is naar een ontwerp van Unknown Architects een nieuwe vakantiewoning gebouwd met uitzicht op de meest noordelijke duinenrij van het eiland. Keimpke Zigterman en Daan Vulkers noemen het Huis in de Duinen tegelijkertijd bescheiden en uitbundig. Van een afstand doet de woning aan als een enkellaags gebouw met een asymmetrische kap, maar van dichtbij wordt ook het souterrain zichtbaar, dat grotendeels in de duinen opgenomen is.

De vakantiewoningen in de omgeving zijn veelal enkellaags met een zadeldak. Kenmerkend is delosse wijze waarop de vakantiehuizen over het landschap zijn uitgestrooid. De architecten hebben gekozen voor een vierkant grondvlak met een asymmetrisch tentdak waardoor de woning zich vanuit iedere windrichting steeds weer anderstoont. De houten kapconstructie en een panoramisch venster zorgen voor extra ruimtelijke beleving.

Het programma van eisen bevatte volgens de architecten een tegenstelling: 'Ontwerp een vakantiewoning die uitgesproken is én opgaat in het landschap.' Door gebruik te maken van het profiel van het duinlandschap hebben zij het grootste deel van het programma in het duin geschoven. In het souterrain zijn de slaapkamers, badkamer en opslagruimte opgenomen met een aparte entree. De begane grond springt terug ten opzichte van het souterrain waardoor een terras is ontstaan en het gebouw zich bescheiden toont naar de omgeving. Hier bevindt zich een ruim woonvertrek, een keuken en een derde slaapkamer met badkamer zodat gelijkvloers gebruik van de vakantiewoning ook mogelijk is.

Een groot deel van het huis is geprefabriceerd, waardoor de bouwtijd kort was en zo de impact op het omliggende gebied beperkt kon blijven. De gepigmenteerde betonnen gevel is als serie elementen in de fabriek vervaardigd.

De begane grond en kapconstructie zijn volledig opgebouwd in kruislings verlijmd hout (CLT). Het huis voegt zich met zijn kleurstelling naar het landschap. Na verloop van tijd vergrijzen de Iroko-kozijnen en Accoya-dakdelen en zullen deze steeds meer in het landschap opgaan. De woning wordt verwarmd en gekoeld door middel van een warmtepomp in combinatie met een zogenaamde bodemlus. Geïntegreerde gevelroosters in het panoramavenster zorgen voor natuurlijke toevoer van frisse lucht. Het overstek biedt bescherming tegen de hoogstaande zomerzon en daarnaast zijn zonnerakken vrij te plaatsen in de kozijnen om naar behoefte schaduw en privacy te geven aan de bewoners.

JURYOORDEEL

Over het Huis in de Duinen van Unknown Architects is de jury erg enthousiast. Het is een klassiek vakantiehuis dat heel zorgvuldig is ontworpen en door de toepassing van vergrijzend hout is het huis prachtig verankerd in de omgeving. Het houten asymmetrische puntdak met ruime overstekken levert een krachtig, overtuigend beeld. Op slimme wijze is zoveel mogelijk van het programma in een compact volume gerealiseerd. Daarbij is omzichtig omgegaan met het bestaande duinlandschap, waardoor slechts aan één zijde zichtbaar is dat er onder het eenvoudig, eerlijk ogende tenthuis nog een extra souterrain is gerealiseerd met hoofdzakelijk slaapkamers. Voor vakantiehuisjes in de duinen kan deze nieuwe typologie voorbeeldstellend zijn.

De architecten zijn erg gericht geweest op esthetiek en ambachtelijke details, maar het huis is ontegenzeggelijk ook heel knus geworden – en dat is knap. De horizontale raamstrook biedt een verbluffend weids uitzicht over de duinen.

Op het niveau van details hebben de architecten alles uit de kast gehaald om te laten zien wat zij kunnen. Daarin zijn zij volgens de jury zeer geslaagd. Een compliment is ook gericht aan de opdrachtgevers die deze jonge architecten hun eerste gebouw lieten maken. Het getuigt van vakmanschap dat de architecten samen met de aannemer een hoogwaardig kwaliteitsniveau in de uitvoering hebben bereikt. Het huis zit vol met zorgvuldige details waarbij steeds door-dachte keuzes zijn gemaakt. Het ontwerpplezier spat ervan af.

Het houten asymmetrische puntdak met ruime overstekken levert een krachtig, overtuigend beeld. De jury is onder de indruk van de wijze waarop de installaties zijn geïntegreerd en noemt het een voortreffelijke keuze om zonnepanelen niet op het eigen dak te leggen, maar op een loods elders op het eiland. Deze optie zou volgens de jury vaker mogelijk moeten zijn, met name op kwetsbare locaties.

SAMENVATTING

De jury is heel enthousiast over **de Kunstwerf**. Het is een indrukwekkend project met vele dimensies. Lof ook voor het opdrachtgeverschap van de stad Groningen. Donna van Milligen Bielke en Ard de Vries hebben het lef gehad om niet alleen antwoord op de gestelde opgave te geven maar daar ook een kwaliteit aan toe te voegen. Het enthousiasme van de jury geldt de moedige en genereuze inpassing van de gebouwen in het stedelijk weefsel. De Kunstwerf is enerzijds een heel iconisch project, anderzijds zoekt het de nuance op in de tussenruimtes. De jury waardeert de architectonische kracht waarmee het project is gepositioneerd en de uitgesproken vormtaal die daarbij is gehanteerd. Over de grafische expressie van de architectuur en de zwart-witte kleur zegt de jury dat het nogal brutaal en radicaal is. Het feit dat een jonge architect als Donna van Milligen Bielke deze beeldtaal heel stevig en consequent heeft weten door te voeren, is prijzenswaardig.

ATELIEFRONT is voor de tweede keer genomineerd voor het **gibbonpaviljoen**. Ook de dit jaar nieuw aangetreden juryleden

zijn lyrisch over deze parel onder de inzendingen. De jury beschouwt het gibbonpaviljoen als een monument van de toekomst. Het 'juwelenkistje' staat op een belangrijk scharnierpunt in de dierentuin met een bepaalde vanzelfsprekendheid, zonder pretenties en goed gedimensioneerd. Dat de dierentuin als ambitieuze opdrachtgever (jonge) architecten agenderend opstelt – nu ook in duurzaam materiaalgebruik – vindt de jury jaloersmakend. De boomgaard als referentie voor de hoofdstructuur en de veelbelovende bouwmethodiek zijn trefzekere ontwerpkeuzes. Het gibbonpaviljoen is nadrukkelijk te herkennen als dierentuinarchitectuur, maar de jury acht Thomas Buijs en Marita Bijlsma van ATELIERFRONT in staat om ook bij andersoortige opdrachten te onderzoeken of dit prototype qua structuur breder inzetbaar is.

De jury vindt **woonhuis Vaneker** architectonisch razend interessant. De wijze waarop het samengestelde volume op de kavel staat, getuigt van een zekere terughoudendheid en bescheidenheid. De interactie tussen binnen

en buiten is fantastisch uitgewerkt. Naast ruimtelijkheid straalt het huis ook stoerheid uit. De gekozen kleur van het stucwerk is mooi. Tjerk de Boer en Benjamin Groothuise hebben veel referenties aan klassieke voorbeelden uit de architectuurgeschiedenis in het huis verwerkt. Het is verfrissend hoe zij heel precies met details uit – vooral – het modernistisch repertoire 'sampelen'. De jury noemt Huis Vaneker een nostalgisch huis dat terugkijkt en ziet met name in de details erg veel liefde, aandacht en beheersing van het vak. Voor het opschalen van dit woningtype ziet de jury mogelijkheden. In die zin is Huis Vaneker met zijn stalen skelet te beschouwen als een soort 'Case Study House'. Een familie van dit soort gebouwen, met vele varianten, kan in een tijd waarin gesproken wordt over het massaal bouwen van geprefabriceerde huizen een aantrekkelijk perspectief bieden.

Over het **Huis in de Duinen** van Unknown Architects is de jury heel enthousiast. Het houten asymmetrische puntdak met ruime overstekken levert een krachtig, overtuigend beeld. Het is een klassiek vakantiehuis dat heel

zorgvuldig ontworpen is en prachtig verankerd in het duinlandschap. Slechts aan één zijde is zichtbaar dat er onder het eenvoudig, eerlijk ogende tenthuis nog een extra souterrain is gerealiseerd. Keimpke Zigterman en Daan Vulkers zijn erg gericht geweest op esthetiek en hebben op het niveau van details alles uit de kast gehaald om te laten zien wat zij kunnen. Daarin zijn zij zeer geslaagd. Het ontwerpplezier spat ervan af. Het getuigt van vakmanschap dat deze jonge architecten voor hun eerste gebouw samen met de aannemer een hoogwaardig kwaliteitsniveau in de uitvoering hebben bereikt. Dat de zonnepanelen niet op het eigen dak liggen, maar op een loods elders op het eiland is volgens de jury een voortreffelijke keuze. Voor vakantiehuysjes in de duinen kan de typologie van dit huis voorbeeldstellend zijn.

Het Dijkhuis heeft een verpletterende indruk gemaakt op de jury en tegelijkertijd een indringend debat opgeroepen. Het silhouet, een compositie van een klein en een groter huisje, voegt zich op vanzelfsprekende wijze in de omgeving. De oppervlakte van het huis is minimaal,

maar het woongenot wordt vergroot door de soepele overgangen van binnen naar buiten, naar de fantastische tuin met vlonders. Bewondering heeft de jury voor het getoonde lef van de architecten en van de opdrachtgevers. Laura van Santen en Diederik de Koning tonen engagement door met onderzoek naar duurzame ontwikkelingen de architectuur te vernieuwen. Zij dagen met het Dijkhuis de bekrompen Nederlandse regelgeving uit en schoppen tegen het klassieke bouwproces met een aannemer aan. Het Dijkhuis is een nieuwe betaalbare typologie voor wonen in het buitengebied en schittert door de potentie die het uitstraalt. Het zwengelt een debat aan en heeft intellectuele toekomstwaarde. De pamflettistische kracht van het gerealiseerde ontwerp is sterk en dat moet volgens de jury juist nú gehonoreerd worden, gelet op de grote transitie die nodig zijn. Laura van Santen en Diederik de Koning zoomen met hun bureau la-di-da design & architecture in op superactuele, interessante aspecten van het vak. Zo agenderen ze betaalbaarheid in combinatie met duurzaamheid. De architecten hebben een project gerealiseerd dat door

de toepassing van innovatieve concepten en aspecten voorbeeldig is, een nieuwe standaard zet en een toonbeeld is van vernieuwing van de architectuur. Volgens de jury blinken zij uit in moed, barmhartigheid en utopisme. Dit architectenduo is een belofte voor de toekomst.

De jury draagt Laura van Santen en Diederik de Koning (la-di-da design & architecture) voor als winnaars van de Abe Bonnema Prijs voor Jonge Architecten 2022.

RESULTAAT VAN DE BEOORDELING

Pag.	Architect	Inzending	Locatie	I	II	III	IV	V
64	Nina Aalbers (Studio ArchitectuurMAKEN)	De Nieuwe Herdgang	Berkel-Enschot	X				
65	Dafne Wiegers (AHH)	Team Liquid's Alienware Training Facility EU	Utrecht	X				
66	Rianne van Wijngaarden (Arcadis Nederland)	Station Rotterdam Noord	Rotterdam	X				
67	Omar Smids (Adema Architecten)	Cultuurhistorisch centrum 'De Tiid'	Bolsward	X				
68	Elise Zoetmulder (ZOETMULDER)	Westerschans 1B	Goes	X				
69	Ruud Rats (Bureau Boosten Rats)	VIEW Oolderveste	Herten	X				
70	Mark Ivangh (Taats Architecten)	Pietershof	Anna Paulowna	X				
71	Huub Bieleman (Plan B studio)	De Zwarte Toren	Doesburg	X				
72	Roy Plevier (Hoope+Plevier Architects)	Periscoopvilla Bergen	Bergen	X				
73	Daniël Kleine Schaars (I'M Architecten)	De Zeester	Vlieland	X				
74	Ramon Scharff (PLATFORM.ARCHI)	Huis aan de Boomsingel	Putten	X				
63	Ferry in 't Veld (Studio ArchitectuurMAKEN)	OBE K2E	Amsterdam		X			
62	Loes Thijssen (NOAHH)	CLV Christelijk Lyceum Veenendaal	Veenendaal		X			
61	Ruben Wennekers (Architectenbureau Ruben Wennekers)	De Molen	Monnickendam		X			
60	Rob Ilbrink (COURAGE architecten)	Nederenck	Naarden		X			
59	Jan Loerakker (Loerakker Olsson Architecten)	Entrepaviljoen begraafplaats Beth Haim	Ouderkerk aan de Amstel			X		
58	Erica Chladova (LMNL office)	Veldhuis	Noord-Brabant			X		
57	Marije Wijers (Atelier Blik)	Herbestemming Walburgiskerk naar erfgoed hotel	Arnhem				X	
56	Kevin Veenhuizen (Kevin Veenhuizen Architects)	Bosvilla Noordwijk	Noordwijk				X	
44	Keimpke Zigterman (Unknown Architects)	Huis in de Duinen	West-Terschelling					nominatie
36	Tjerk de Boer (Groothuijse de Boer architecten)	Huis Vaneke	Enschede					nominatie
28	Thomas Buijs (ATELIERFRONT)	Gibbon Paviljoen ARTIS	Amsterdam					nominatie
20	Donna van Milligen Bielke (Studio Donna van Milligen Bielke)	De Kunstwerf	Groningen					nominatie
8	Laura van Santen (la-di-da design & architecture)	Dijkhuis	Strijensas					winnaar

TIEN JAAR ABE BONNEMA PRIJS

ir. Abe Bonnema (1926-2001)

De ir. Abe Bonnema Stichting beoogt door het uitreiken van de Abe Bonnema Prijs een bijdrage te leveren aan het stimuleren van de kwaliteit van de architectuur in Nederland. Tegelijkertijd wil de Stichting op deze wijze hernieuwde aandacht vestigen op het gedachtegoed en oeuvre van de architect ir. Abe Bonnema (1926-2001).